

Sjøfuglene i indre Oslofjord; *Bestandstrender og tanker om årsaker.* *Morten Bergan*

SEAPOP seminar, Asker 11.-12.3.2020

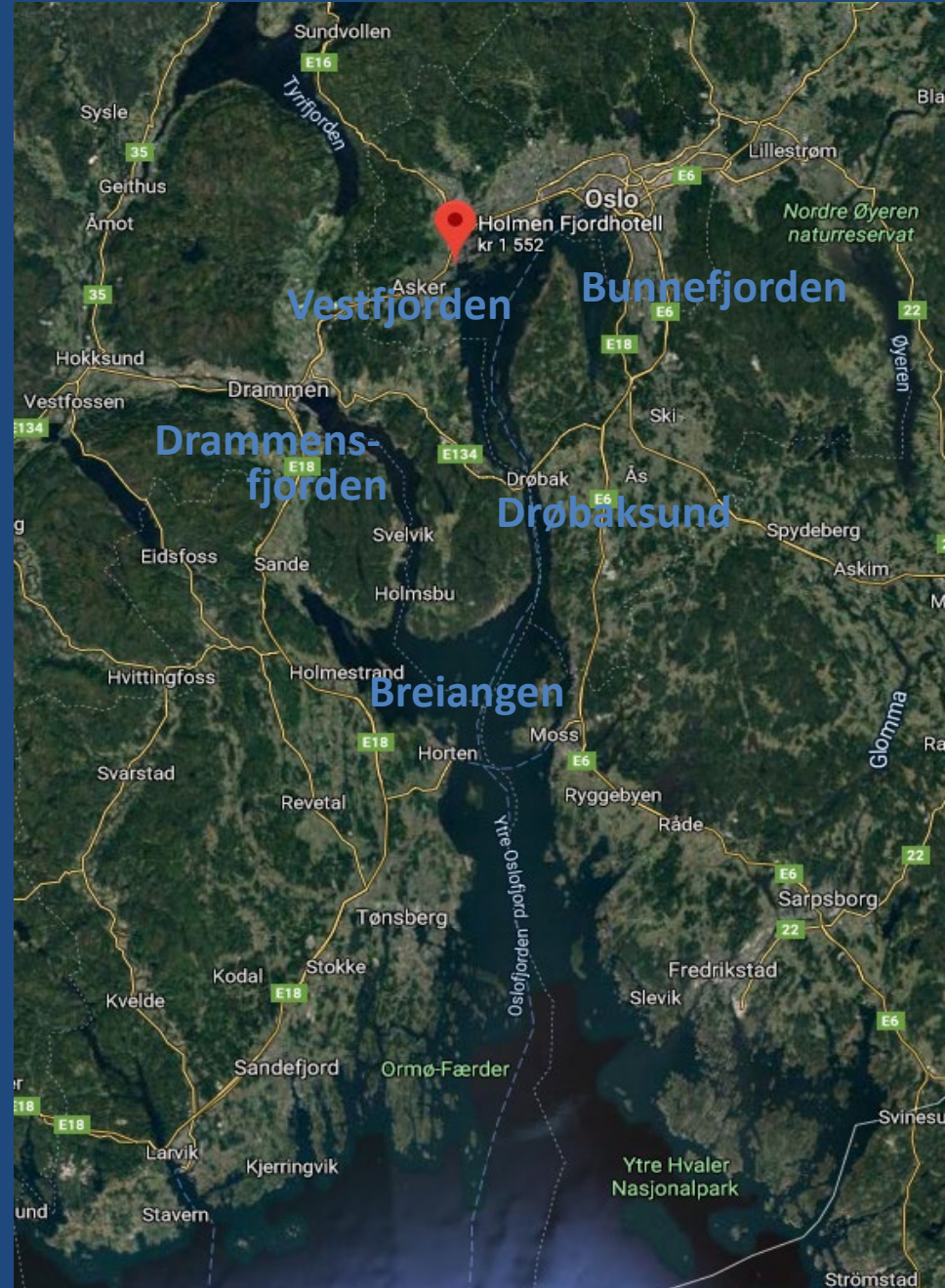
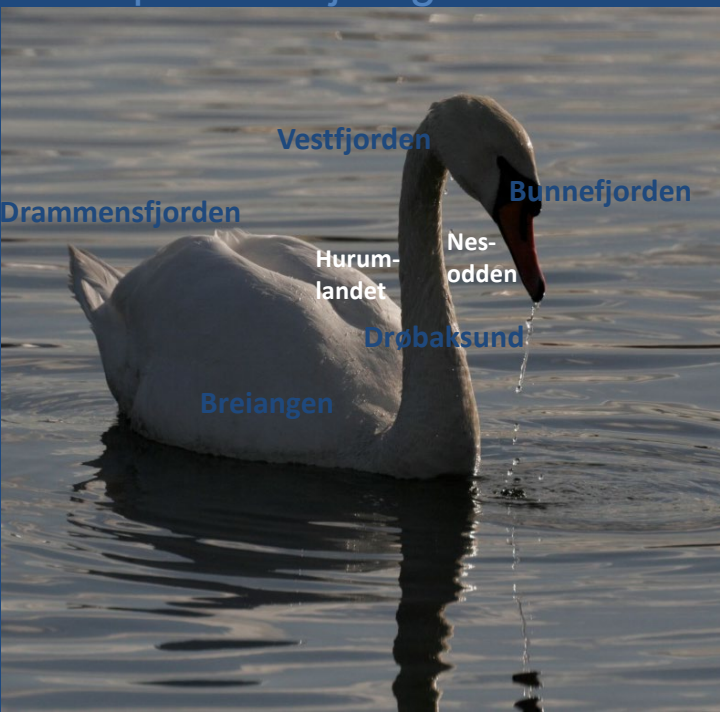
Økonomisk støtte:
Fylkesmannen i Oslo og Viken

Skjælholmene, Bunnefjorden
sett fra Husbergøy - gule av vinterkarse

Verneplan for sjøfuglkolonier kom i 1978 og i 2009

Oslofjorden en terskelfjord med en barriere på 2-20m i Drøbaksund og bassenger ned til 160m innenfor

Topografi: lave, skrinne skjær og holmer

Tellemetodikk: direkte reirtelling og, delvis, registrering fra sjøen. Alle lok.

Dokkskjær, Snarøya

Tuskjær, innerst i Bunnefjorden

Lagmannsholmen, Fornebu

Sjøfuglkoloniene i indre Oslofjord – forhistorien:

Knerten i Steilene, Nesodden

Om hettemåka i Haftorn "Norges Fugler"(1971):
Østlandet; første hekkefunn Øyeren 1922.
Etablerte seg på Fornebu ca 1940 (Ytreberg 1956).

Etablering av hettemåke utover i 1950-årene;
Max 26 par i Askerskjærgården 1951 (Lund 1952).

Knerten i Steilene: 0 par 1955 -> 50 par 1957 ->
700 par 1959 (Elgmork 1959).

Østensjøvannet i Oslo; 4-5 par 1964 (Lid 1967).

Selvsyn: Kolonier på >1000 par ikke uvanlig
omkring 1970. 15 000 par i 1987 (Bergan og
Andersen 1988).

Verneplan for sjøfugler 1978, senere også i 2009
= 49 sjøfuglreservater.

Ved selvsyn; hettemåka en vanlig
art i fjorden 1960-tallet. Men.....

En betydelig(?) sjøfuglbestand frem
til 1830-årene!

Collett (1864): "for tiden hører det til
Undtagelsene at nogen Maage eller
Terne ruger i Fjordens indre Dele".

Løvenskiold i "Oslofjorden" (1939):
"...påfallende hvor tom og øde Oslo-
fjorden er når det gjelder fugleliv"

Søndre Langåra, Frogno

Artsgjennomgang:

Holmen i Asker.

Rauskjær med Bjørkøya og Vardåsen bak

Hettemåke – vanligste art i indre Oslofjord

I en hettemåkekoloni ligger reirene tett i tett. Noen kolonier nesten vegetasjonsløse, andre med noe mer vegetasjon

Ulvungene, Nesøya

Hettemåkas etablering i indre Oslofjord

Foto: Unni Bakken

(Bergan og Andersen, 1988 (Vår Fuglefauna))

1951

1976

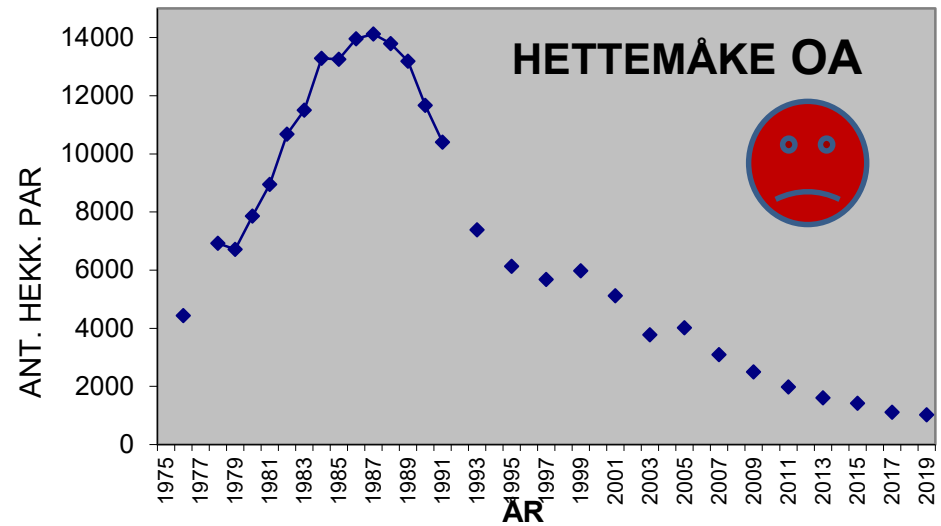
1980

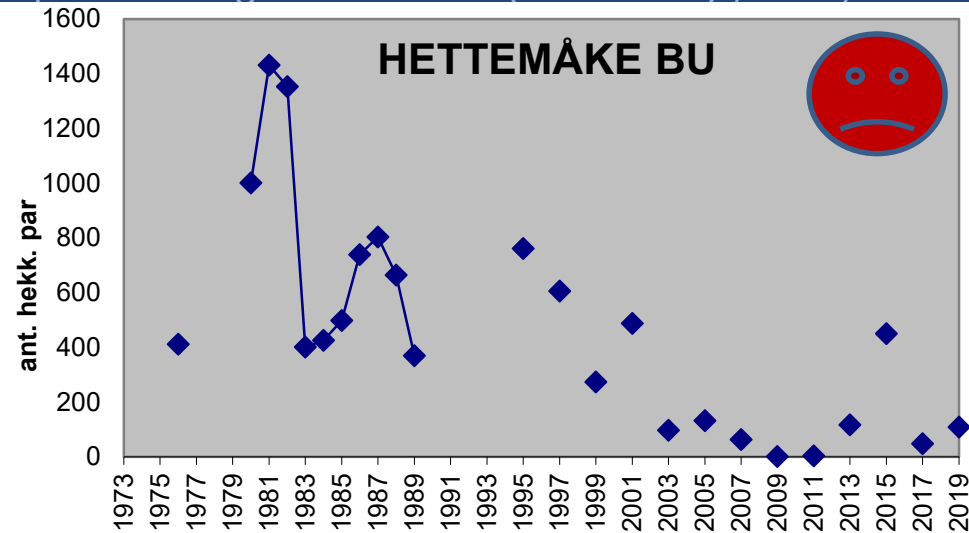
1987

Økning pga opphør av
naturalhusholdning, klimaforbedring,
mer meitemark på et mekanisert
jordbruk, åpne søppelfyllinger,
eutrofiering av innsjøer

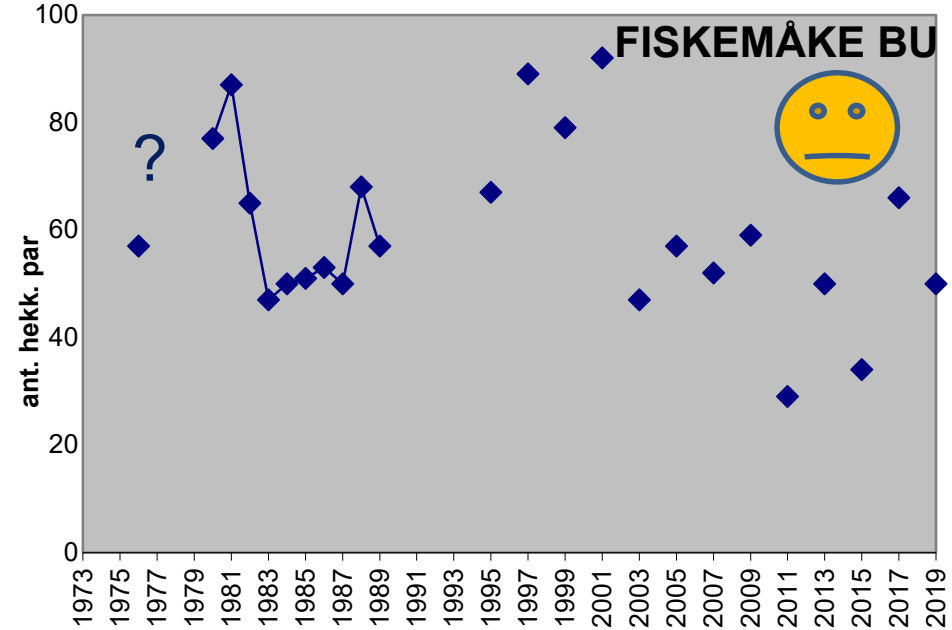
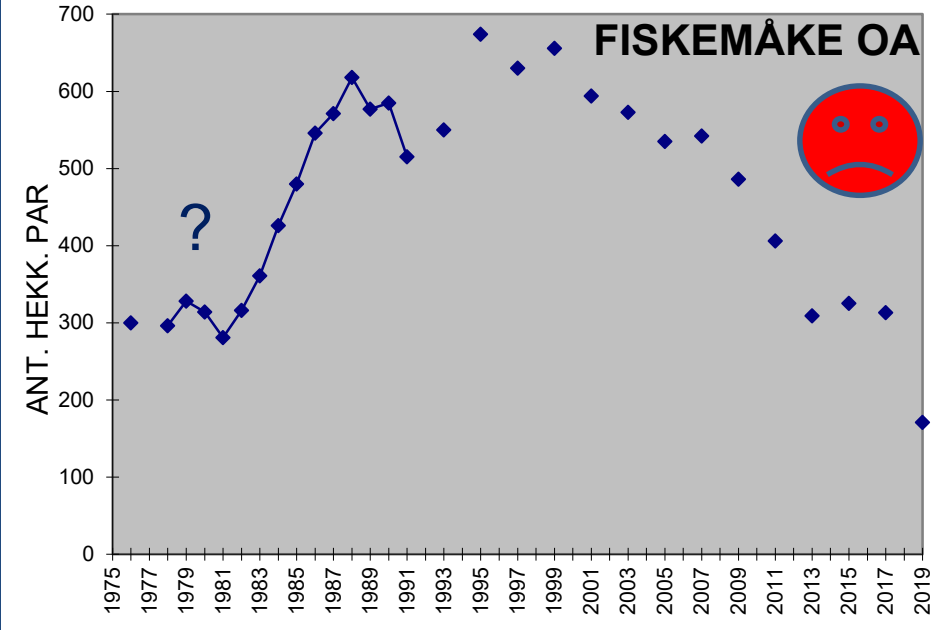

I 1980-åra hekket 1/3 av alle norske hettemåker i Oslo-fjorden og i Østensjøvannet i Oslo (3000 par her).
 Max 2469 par Terneholmen, Asker 1990.
 Ble det for intensivt jordbruk?, for mye kunstgjødsel m. færre mark, færre maur? Færre åpne søppelplasser?
 Konflikt med ungespisende stormåker? Tørkeåret 2018 spesielt dårlig hekkesuksess (Molværsmyr, 2019)

Ildjernet, Nesodden

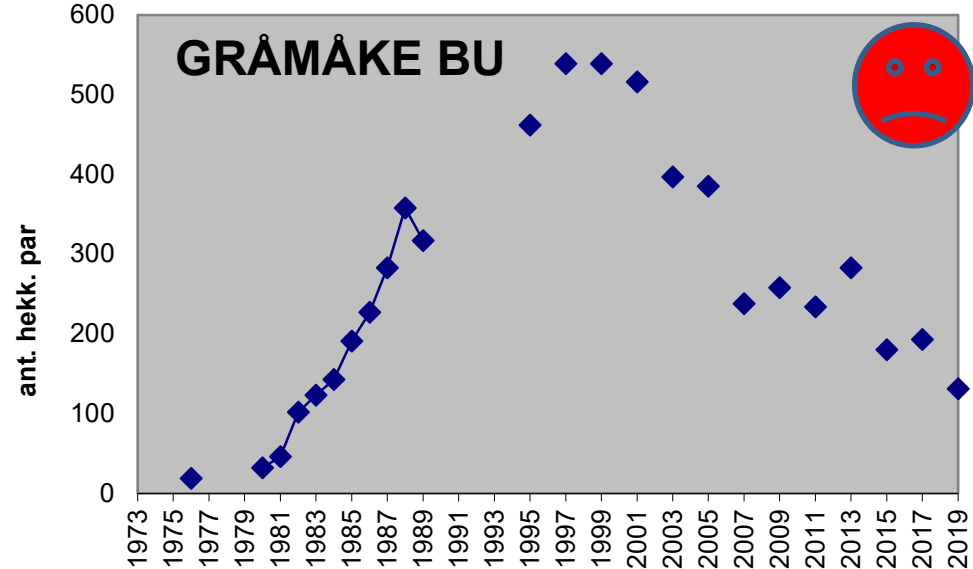
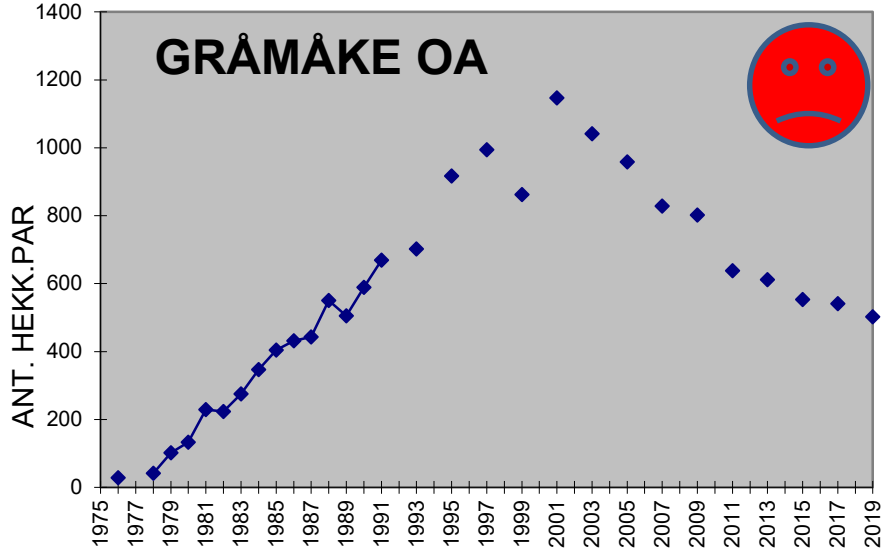

Fiskemåke;
 Normalt opptil 50-60 par i
 store kolonier
 Max: Askholmene i Frogn:
 159 par 1986.

Takhekking - ett relativt
 «nytt» fenomen.
 Equinor-taket, Fornebu
 2017

Stormåkene (gråmåke, sildemåke og svartbak) hekker gjerne sammen.

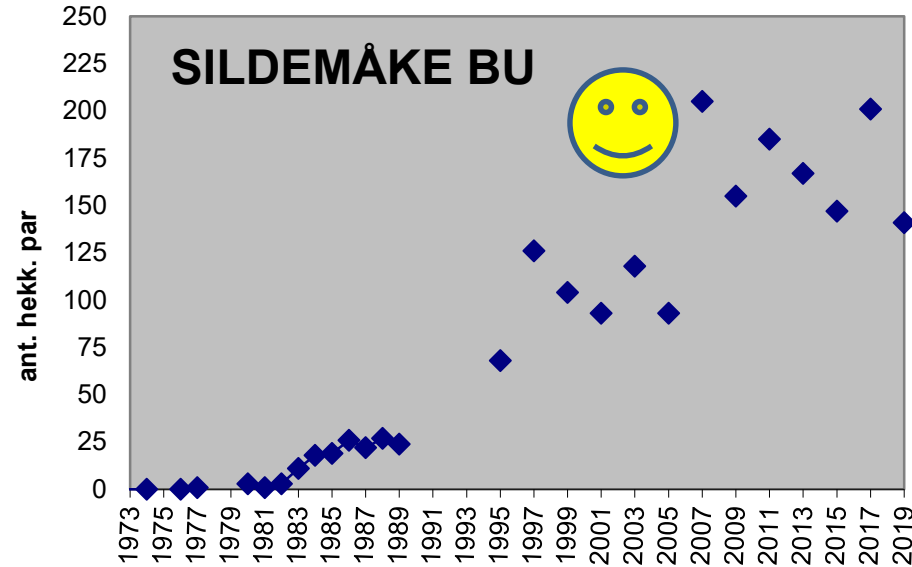
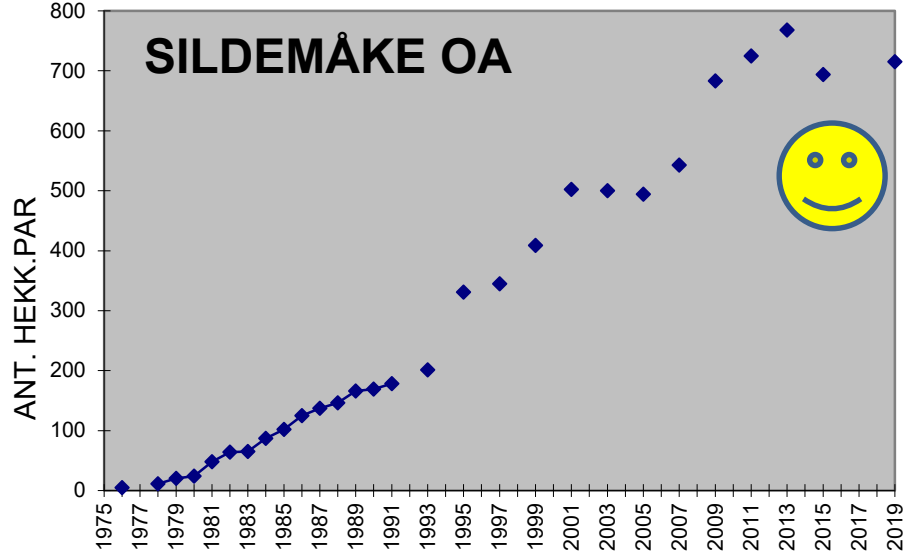
Økning pga tilgjengelig mat på åpne søppelfyllplasser og ødsel i fiskeindustrien (tråling, fiskeforedling, avkast etc langs kysten).

Aner vi nå; opphør av åpne søppelplasser -> konteinerhavner?, mindre fiskeslo fra (over)fiske? Og færre hettemåkeunger å mate egne unger med?

Max: 253 par Bleikøykalven 2003.

Store kolonier > 100 par

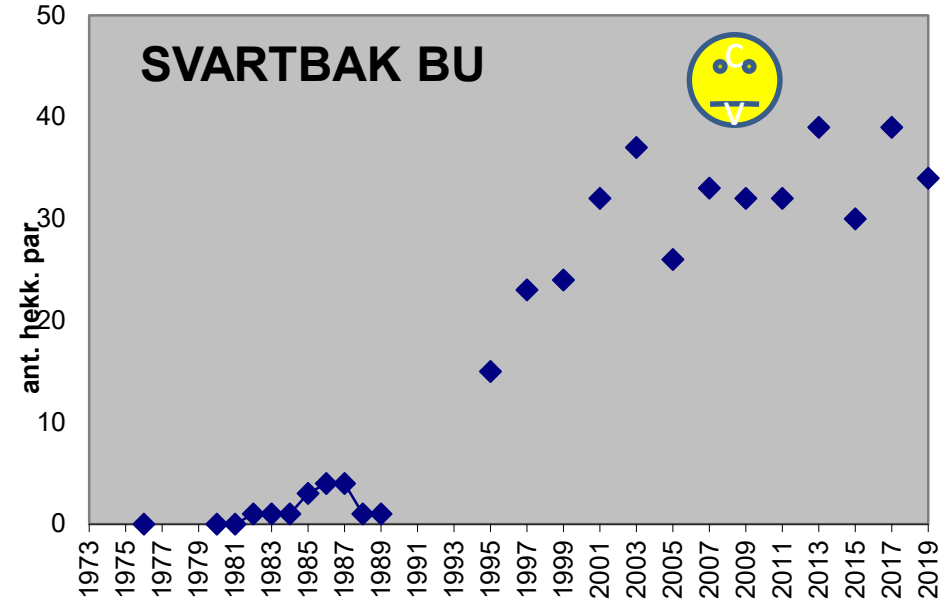
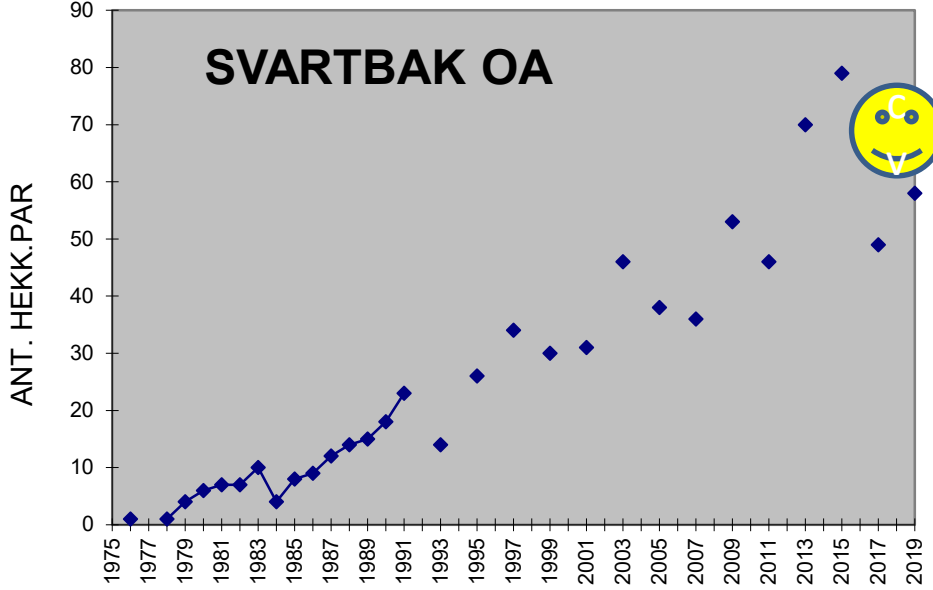

Sildemåke - den mest "marine" av måkene synes å greie seg bra.

Max OA: 108 par NØ Askeskjær 2009. Store kolonier omkr. 80 par. Nå, flere kolonier heller enn større.
 Max BU: 111 par Sundbyholmene 2007, 110 par 2017. Mølen i Breiangen hadde 176 par i 2019!

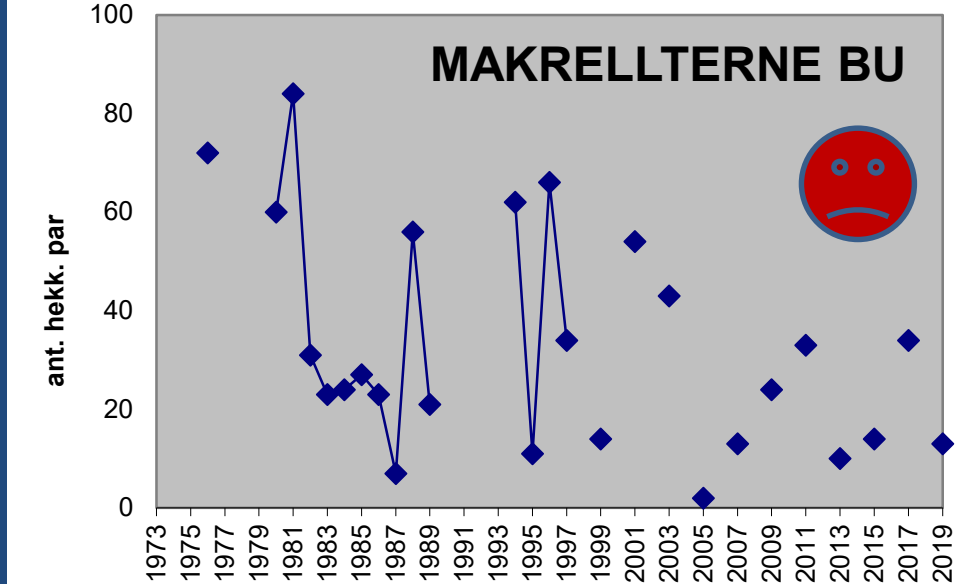
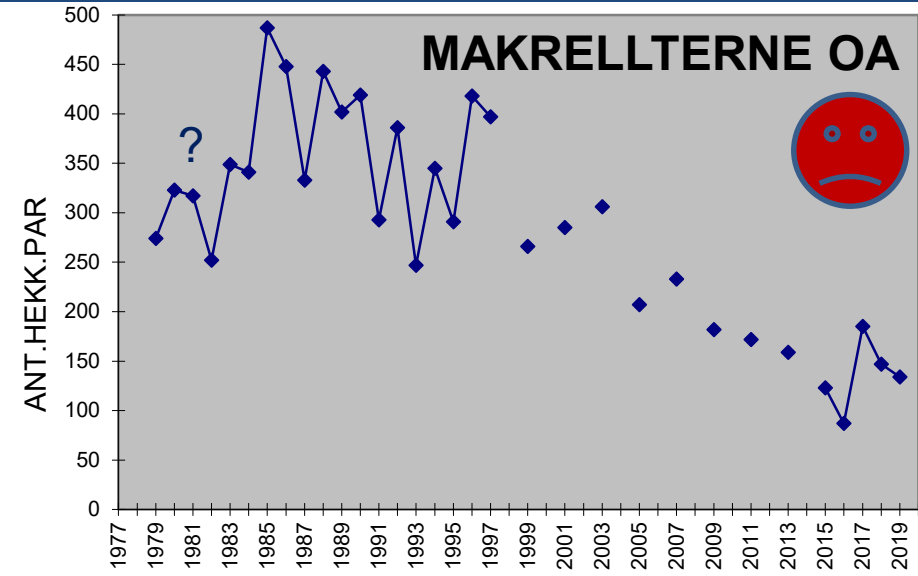

Svartbaken er enten "kongen på haugen" i en stormåkekoloni eller den ruger enslig på et lite skjær straks over flomålet.

Aner vi nå stabilisering på et max-nivå?

Ingen store kolonier, men opp til 7-8 par, max Høvikskjær 17 par 2015

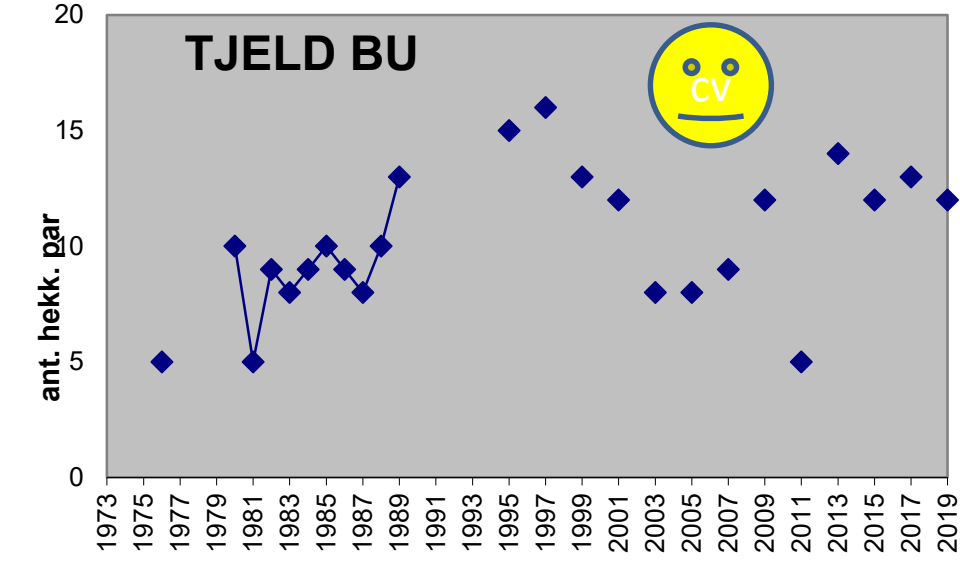
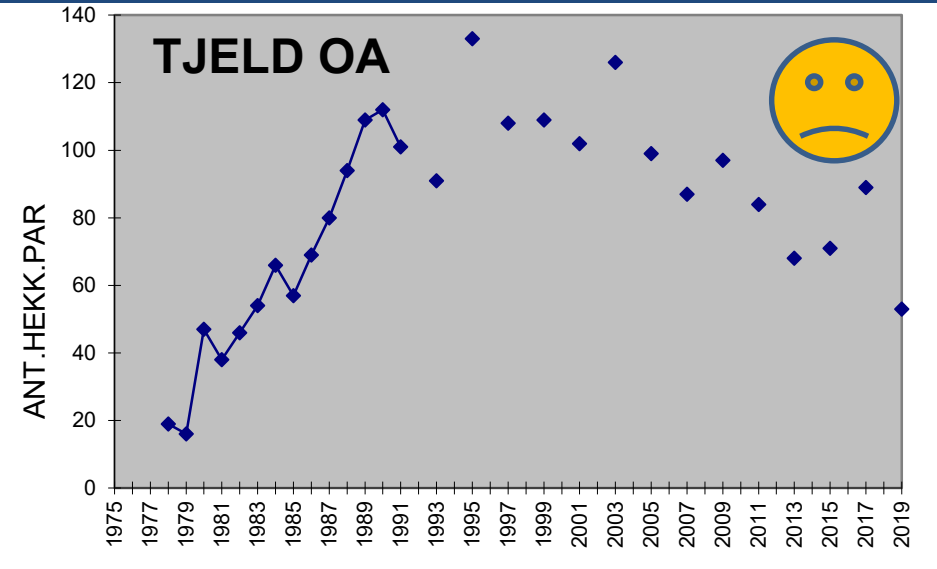
Makrellterna har en svært vanskelig tid – hvor er brisling og stingsild?
 Men terna synes å finne småfisk nok til ungeproduksjon, i alle fall noen steder. Ligger feilen heller i overfiske i Guineabukta?

Max: 59 par Kaninøya v. Malmøya 1987
 (58 par 1980, 1985)
 Kolonistørrelse i dag opptil kun 15-30 par.

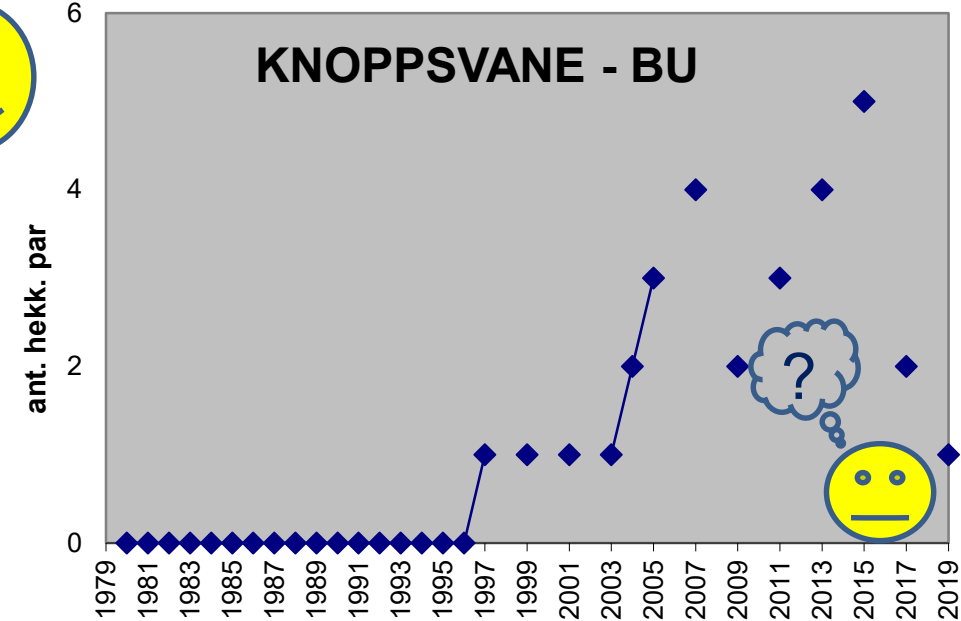
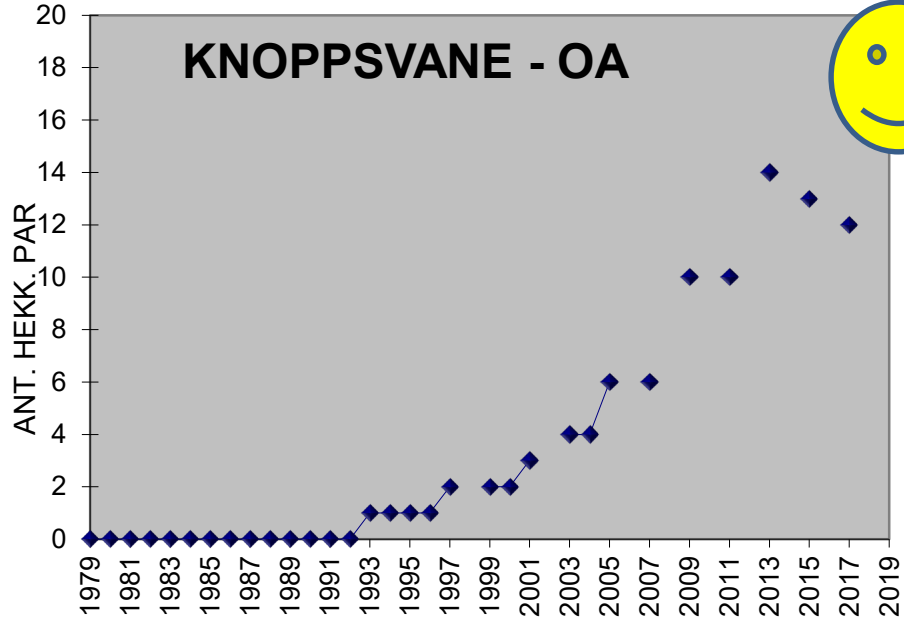
Mølen i Breiangen, Hurum 2017: 110 par!

Tjelden synes å foretrekke kolonier med "småmåker". Hekket først sist på 1950-tallet! Er det pga nedgang i hette- og fiskemåker at også tjeldebestanden er noe negativ(?)

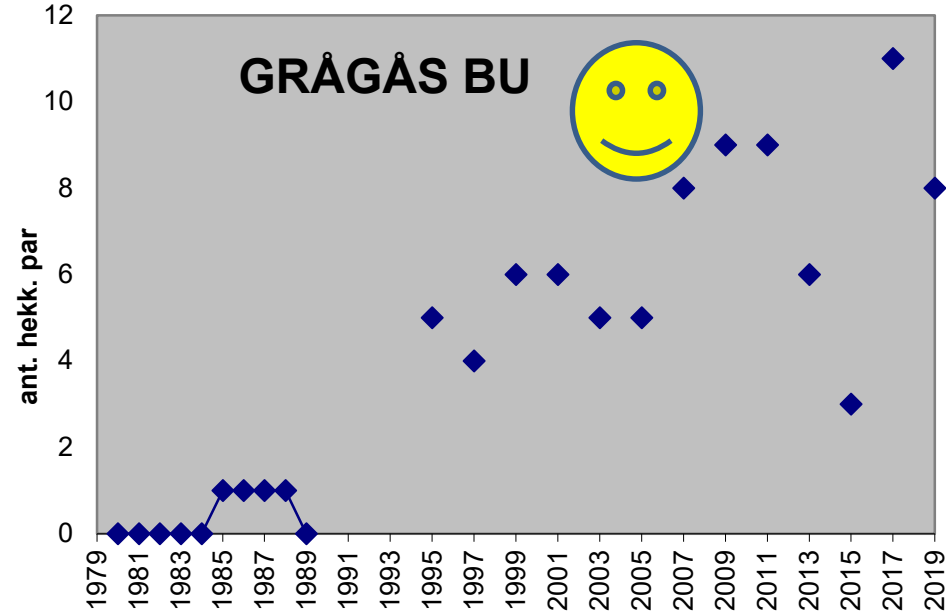
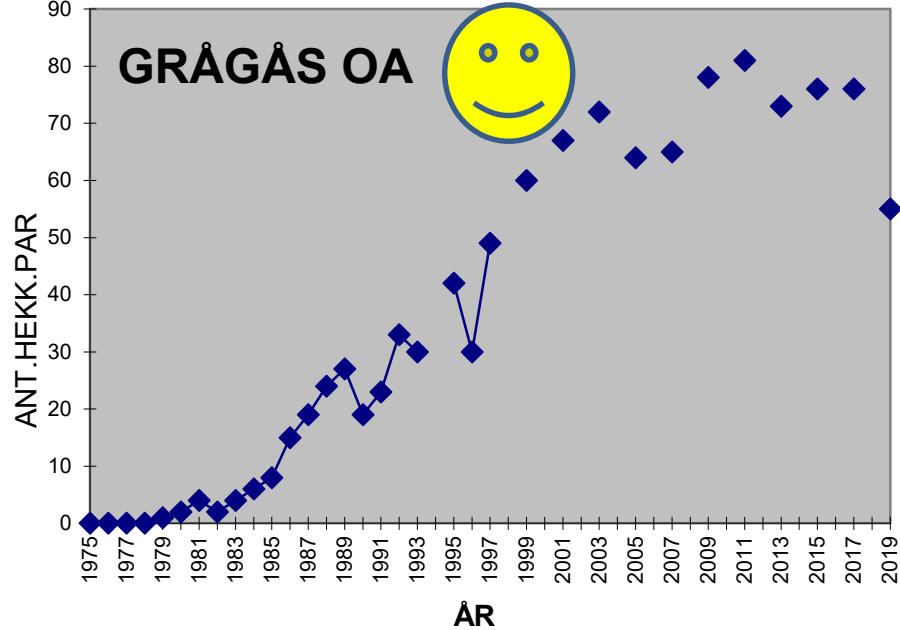

Knoppsvane først etablert i fjorden i 1993, som del av en generell bestandsøkning i Nord-Europa.
Opphør av jakt (allerede på 1800-tallet)?

Bleikøykalven, Bunnefjorden 2007.
Ikke slike plastreder lenger

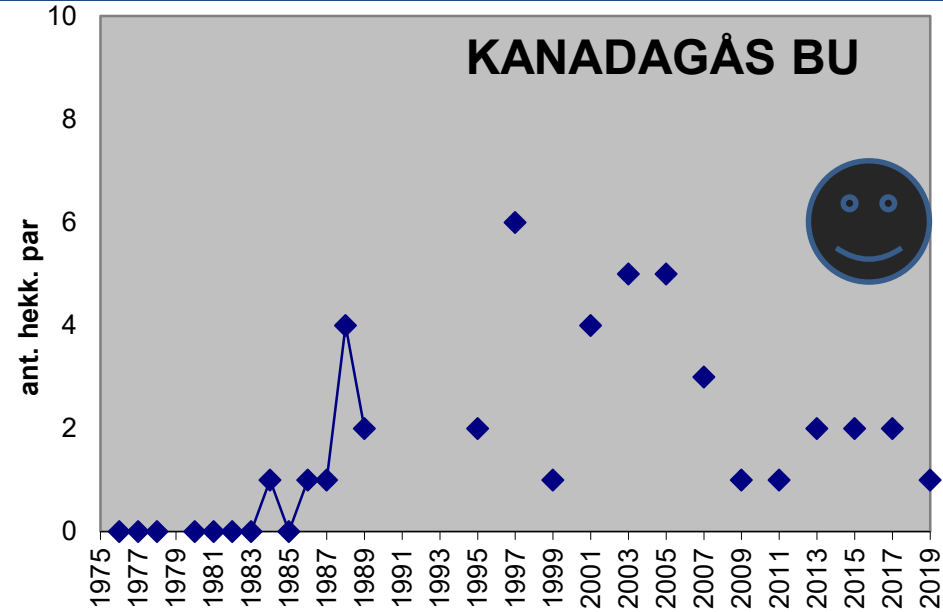
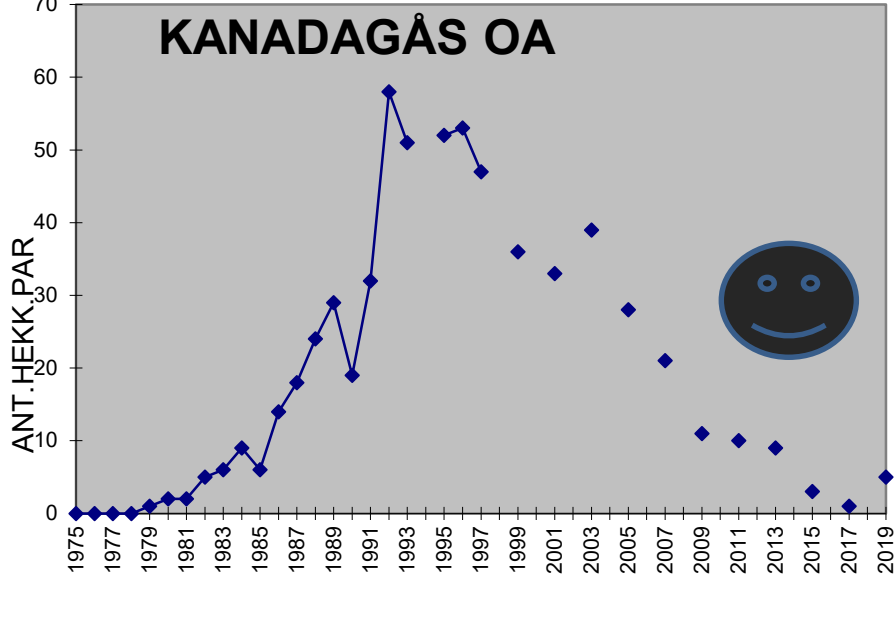

Opprinnelig satt ut/rømt fra Ekeberg dyrepark sist på 1970-tallet. Halvparten fra Grip, Møre. Etablerte seg etter hvert i innlandet.

Grå gås på grått berg

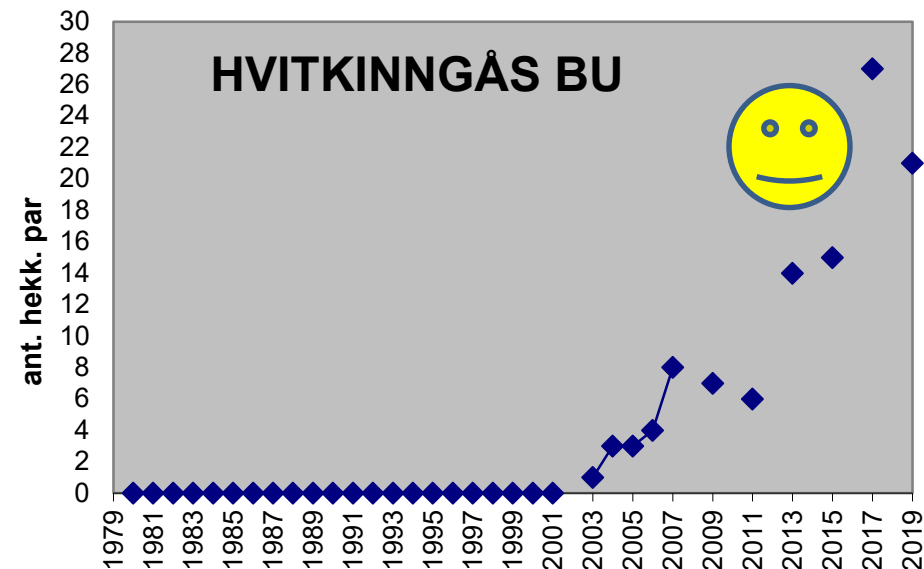
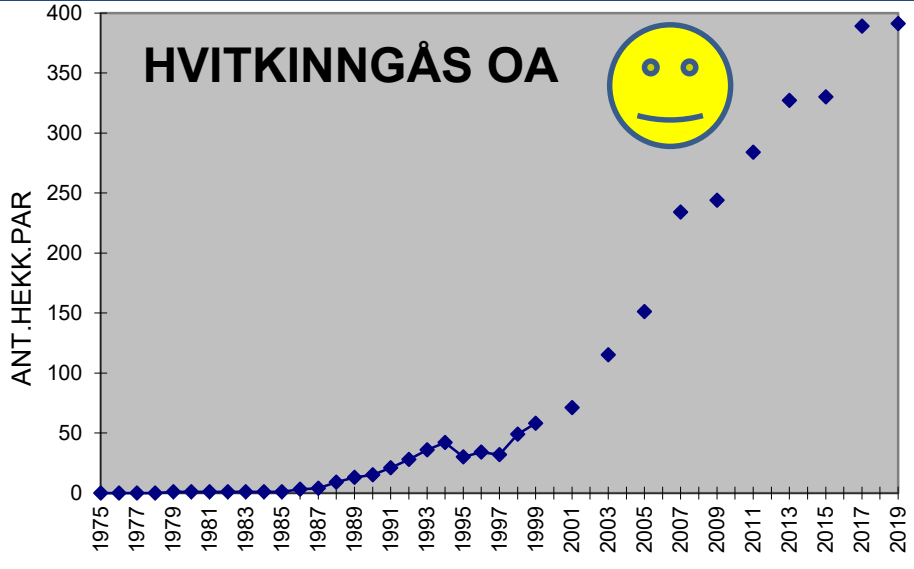

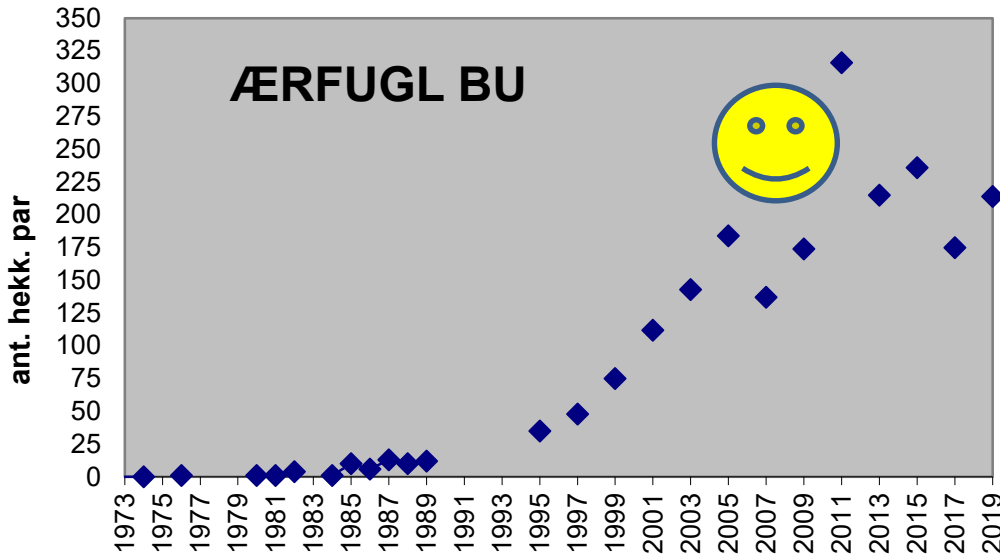
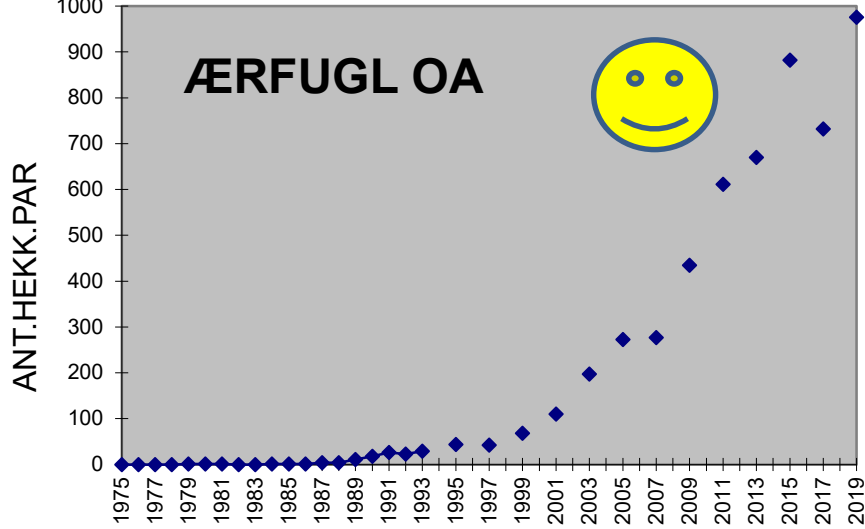
Kanadagåsa er introdusert.
 Vellykket fra 1970-tallet (1979 i fjorden)

FM's gåseforvaltningsplan:
 Bestanden skal søkes å "reduseres til et minimum".
 Jakt, eggpunktering

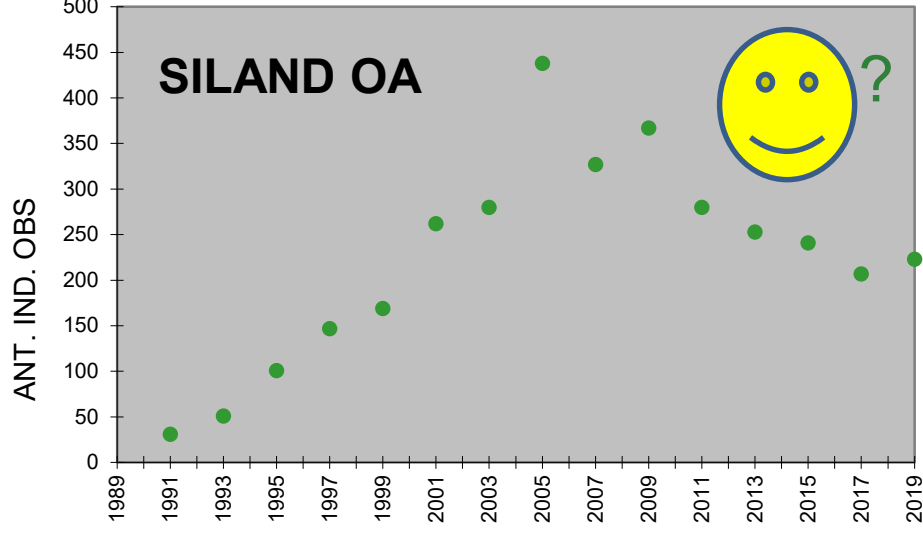
Hvitkinngåsa er introdusert, rømte fra dyrepark på Ekeberg i Oslo. Vellykket fra 1979 i indre Oslofjord. Trekker til Nederland og blander seg med østersjøbestanden. Eggpunktering

Renseanlegg (1982) har gitt en renere Oslofjord -> mer blåskjell.
 Har fjorden nådd sitt ærfugl-max? Hva skjer med blåskjell vs stillehavsøsters?

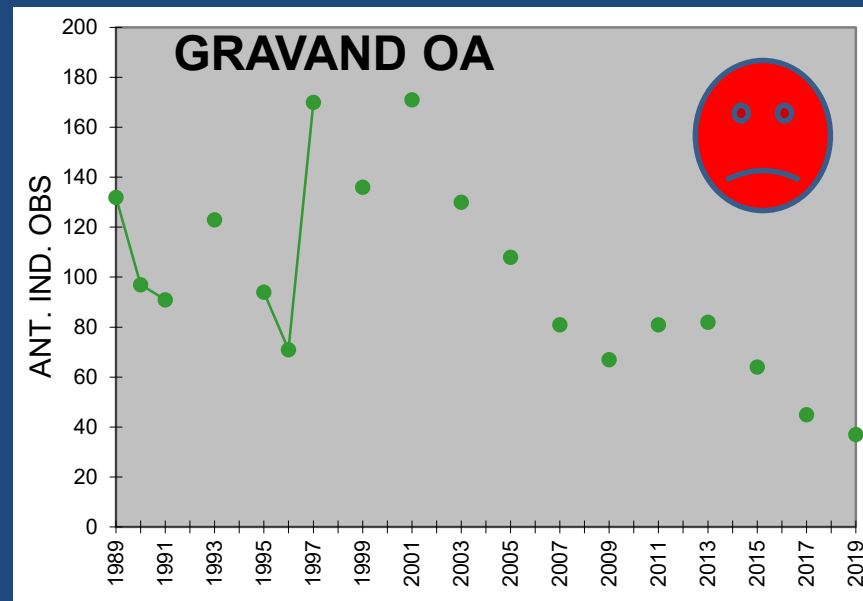

"Tantegrupper" gjør det tidvis vrient å telle antall klekte kull

En renere fjord etter renseanlegget i 1982 kan ha gitt bedre forhold for silanda - sikte-dypet ble bedre. Men hvorfor nå ned igjen?

Og ble det da dårligere for gravanda pga mindre å beite på i grønsken – som ble borte fra mudderbuktene da renseanlegg kom?

Storskarv, en
ny nykommer.

Trehekkende OG bakkehekkende

Saltskjær (i Drammensfjord) f.o.m 2008, nå 48 par
1 par Sundbyholmen 2013 og 2019
5 nye på Vealøs 2017, 44 par i 2019

Saltskjær i Drammensfjorden

Breiangen (= midtre Oslofjord)

Utviklingen av den samlede bestanden av hekkende sjøfugl i Breiangen. (Inkl. Saltskjær f.o.m 2011)

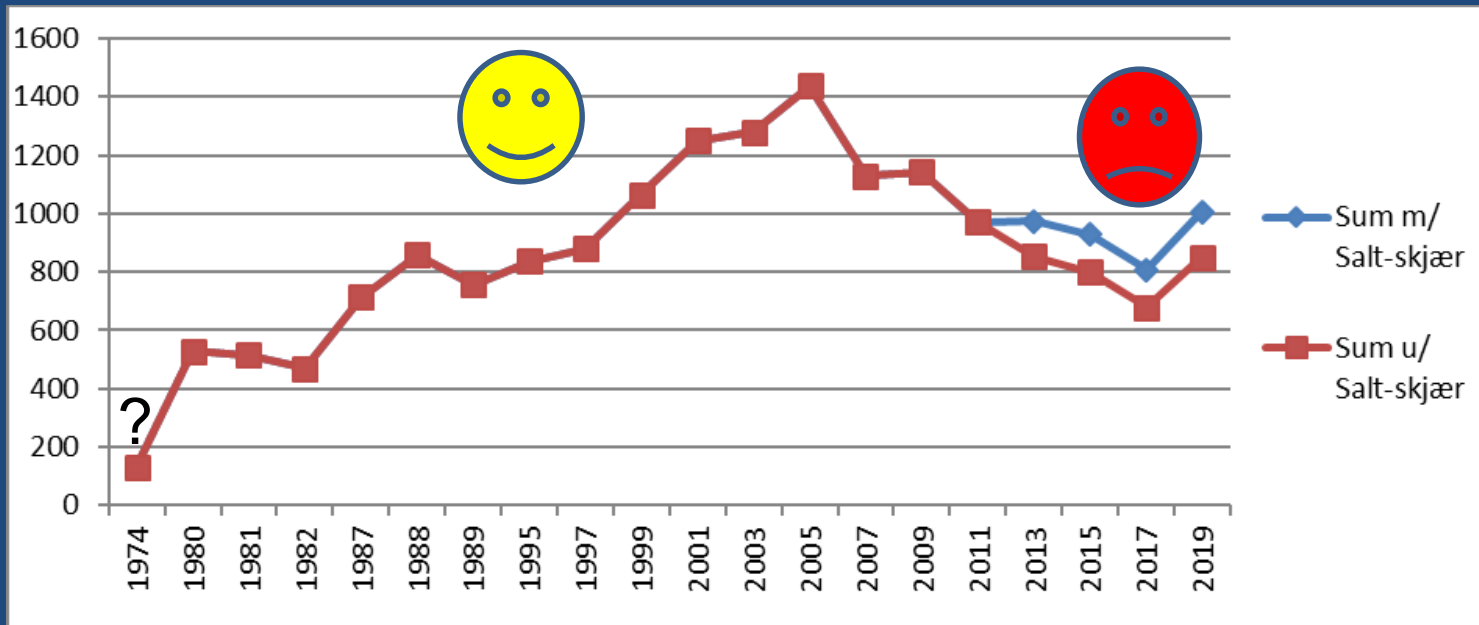

Foto: Kjell Isaksen

Havørn

f.o.m. 2008

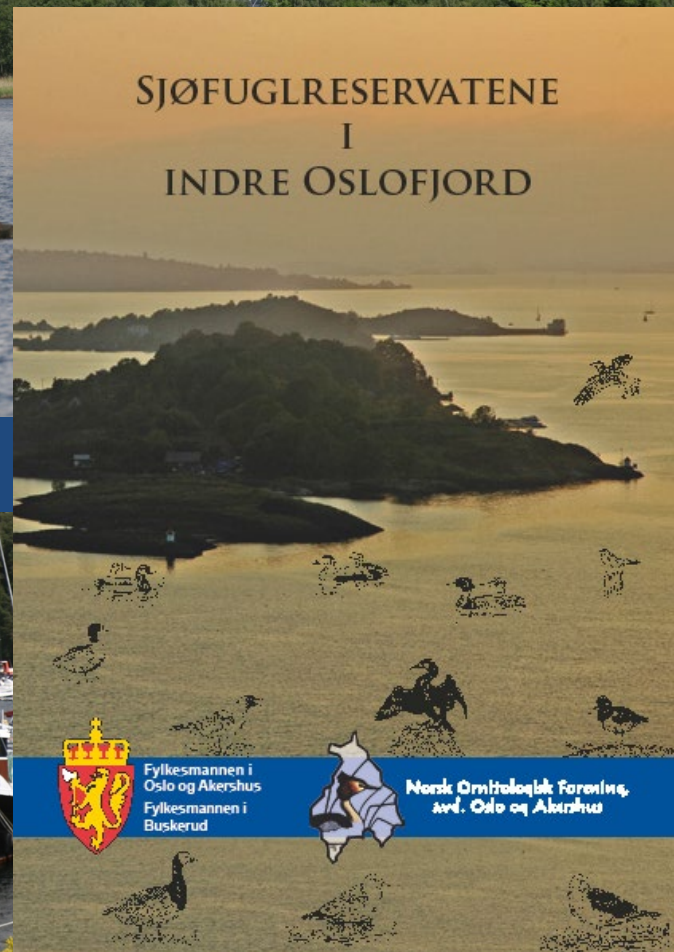
Dokkskjær, Snarøya

Sjøflyklubb som nektet å flytte - Storøykilen, Fornebu

SJØFUGLRESERVATENE I INDRE OSLOFJORD

Fylkesmannen i
Oslo og Akershus
Fylkesmannen i
Buskerud

Norsk Ornitologisk Forening
afd. Oslo og Akershus

Trusler: Det er mindre forurensning i marine sedimenter og renere vann enn i 1970-åra. Men mer folk, bikkjer, utbygging i strandsonen, økt båt-/kajakkaktivitet, bade-/solbadere, tilplanting og invasive planter, fiske vs skarv, takhekking vs fjordhekking, gåsemøkk på badestrender.... Det er mink, rev, torskekrise og stillehavsøsters!

Båter tar seg til rette - Kaffeskjær, Bygdøy

Oppsummering

Sjøfuglbestanden ble borte omkring 1830-årene – jakt/naturalhusholdning?
En temmelig fugletom fjord inntil tidlig 1900-tall.

Sjøfuglbestanden tok seg opp igjen – kanskje opphør av naturalhusholdning, klimaforbedring fra «lille istid» utover 1800-tallet og endring av fiske-, jord- og skogbruk (inkl. eutrofiering) utover 1900-tallet. Nå: 22 arter.

Sterk bestandsvekst gjennom siste del av 19-hundretallet. Nå er en del bestander igjen nedadgående. Omkring 19 000 hekkende par sjøfugl på slutten av 1980-tallet, i dag omkr. 4-5 000 par.

Noen arter øker; sildemåke, ærfugl, hvitkinngås, grågås, og storskarv – alle kraftig. Siland(?), strandsnipe(?), havørn, fiskeørn.

Noen arter avtar; hettemåke, fiskemåke, gråmåke, makrellterne, tjeld, stokkand (snart borte), gravand (snart borte), rødstilk borte(?), toppand borte, vipe borte, sandlo nesten borte.

Sjøfuglkolonier med ilandstigningsforbud i hekketiden vernet fra 1978
Nye reservater i forbindelse med verneplan for Oslofjorden 2009

Takk
for
meg

Takk til .....

Fylkesmannen i Oslo og Viken